

Katedra geotechniky a podzemního stavitelství

Zemní tlaky – **cvičení**

doc. Dr. Ing. Hynek Lahuta

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Inovace studijního oboru Geotechnika CZ.1.07/2.2.00/28.0009.
Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

ZEMNÍ TLAKY

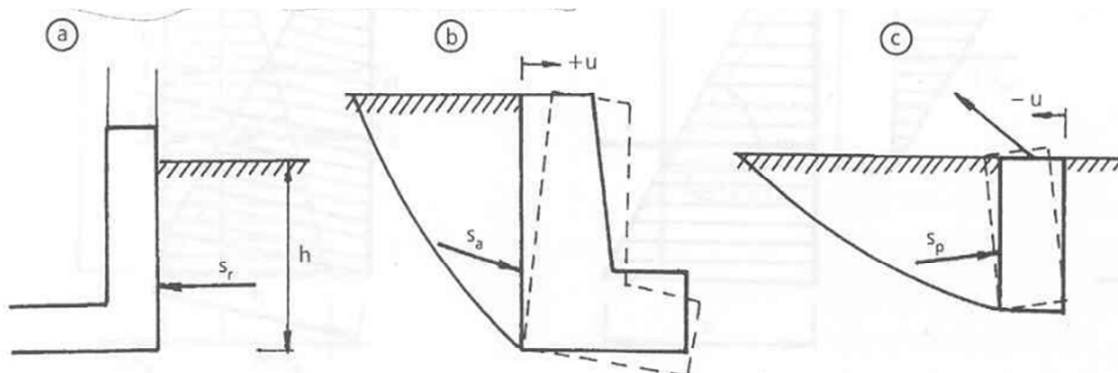
Jsou síly, kterými na sebe navzájem působí zemina a stavební konstrukce.

Jsou závislé na:

- vlastnostech zeminy (pevnostní a popisné)
- uspořádání stavební konstrukce (sklon, geometrie, výška apod.)
- velikosti a směru posunu, pootočení části konstrukce zatížené zeminou

Dle velikosti a směru posunu, pootočení zatížené části konstrukce rozlišujeme:

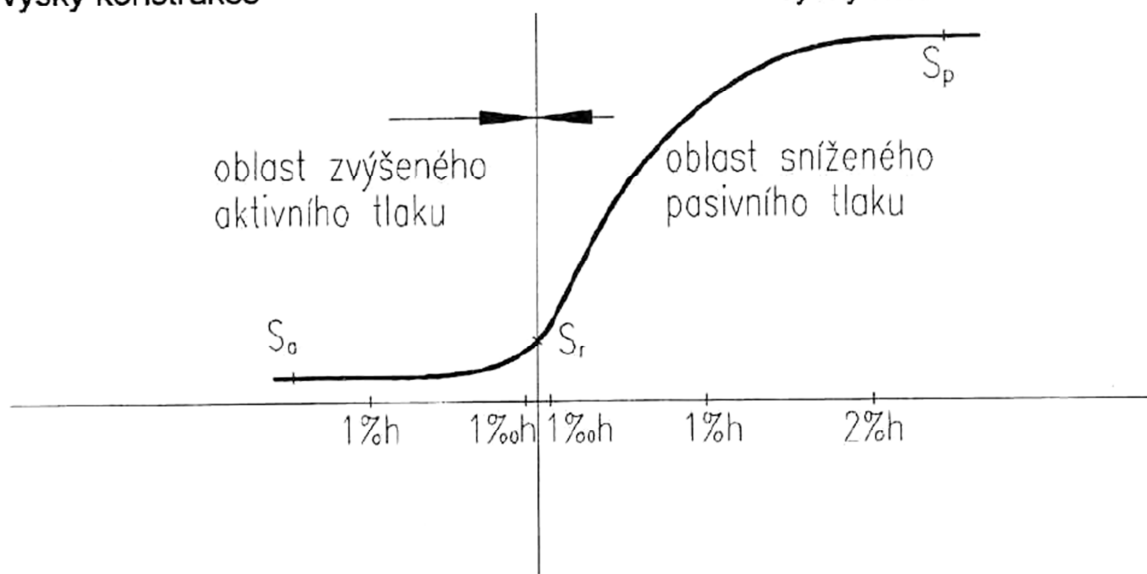
- zemní tlak v klidu **S_r** (obr. a) - zatížení zeminy působící na konstrukci, která je natolik tuhá a pevná, že nedojde k její deformaci, posunu či pootočení.
- zemní tlak aktivní **S_a** (obr. b) - dojde k posunu či pootočení kce (cca 1/1000 h) vlivem zatížení zeminou, nastane přechod z elastického stavu na stav plastický, dochází k aktivaci smykové pevnosti zeminy.
- zemní tlak (odpor) pasivní **S_p** (obr. c) - dojde k posunu či pootočení konstrukce proti zemině, k plné aktivaci S_p je zapotřebí posun cca 1/10 h.

Aktivní zemní tlak S_a
posun 0,0001 - 0,001
výšky konstrukce

Zemní tlak v klidu S_r

Pasivní zemní tlak S_p
posun 0,001 - 0,01
výšky konstrukce

Zemní tlak v klidu

Součinitel zemního tlaku v klidu k_r :

- dle Jákyho (pro zeminy)

$$k_r = 1 - \sin\varphi$$

- dle Terzaghiho (pro horniny)

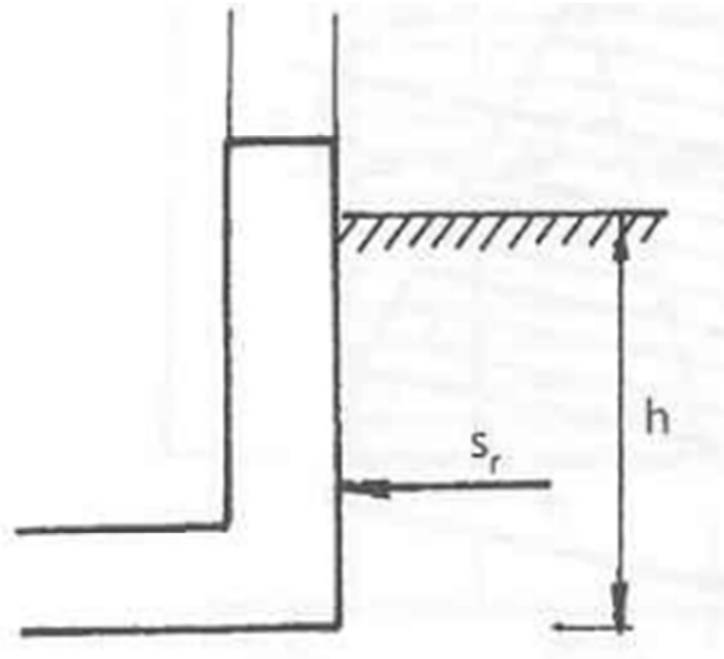
$$k_r = \frac{\nu}{1 - \nu}$$

Tlaku v klidu σ_r :

$$\sigma_r = \gamma \cdot H \cdot k_r$$

Výslednice tlaku zeminy v klidu S_r :

$$S_r = \frac{1}{2} \cdot H \cdot \sigma_r = \frac{1}{2} \cdot H \cdot \gamma \cdot H \cdot k_r = \frac{1}{2} \cdot \gamma \cdot H^2 \cdot k_r$$

Aktivní zemní tlak pro nesoudržné zeminy

Součinitel aktivního zemního tlaku k_a :

$$k_a = \operatorname{tg}^2 \left(45 - \frac{\varphi}{2} \right)$$

Aktivní zemní tlak σ_a :

$$\sigma_a = \gamma \cdot H \cdot k_a$$

Výslednice aktivního zemního tlaku S_a :

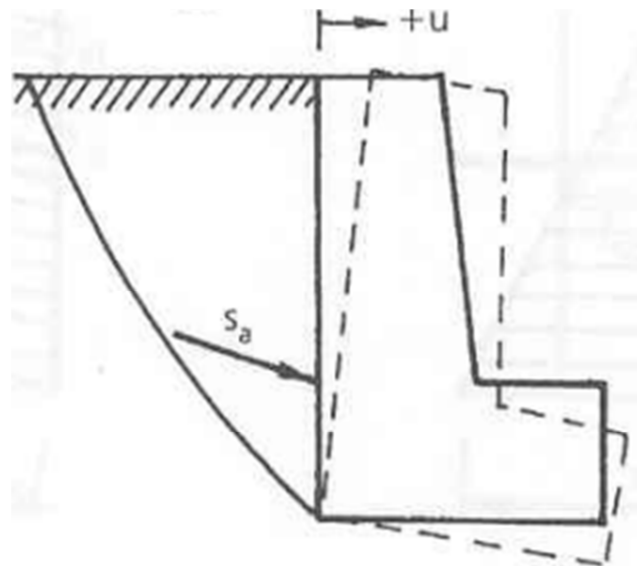
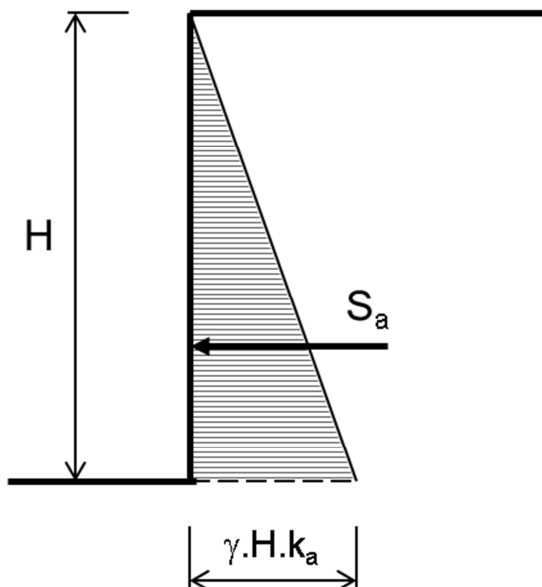
$$S_a = \frac{1}{2} \cdot H \cdot \sigma_a$$

$$S_a = \frac{1}{2} \cdot H \cdot \gamma \cdot H \cdot k_a$$

$$S_a = \frac{1}{2} \cdot \gamma \cdot H^2 \cdot k_a$$

Ohybový moment M_a působící v patě konstrukce:

$$M_a = S_a \cdot \frac{H}{3} = \frac{1}{2} \cdot \gamma \cdot H^2 \cdot k_a \cdot \frac{H}{3} = \frac{1}{6} \cdot \gamma \cdot H^3 \cdot k_a$$

Aktivní zemní tlak pro soudržné zeminy

Součinitel aktivního zemního tlaku k_a :

$$k_a = \operatorname{tg}^2 \left(45 - \frac{\varphi}{2} \right)$$

Aktivní zemní tlak σ_a :

$$\sigma_a = \gamma \cdot H \cdot k_a - 2c\sqrt{k_a}$$

Udržovací výška h_{ca} :

$$h_{ca} = \frac{2c\sqrt{k_a}}{\gamma \cdot k_a}$$

Výslednice aktivního zemního tlaku S_a :

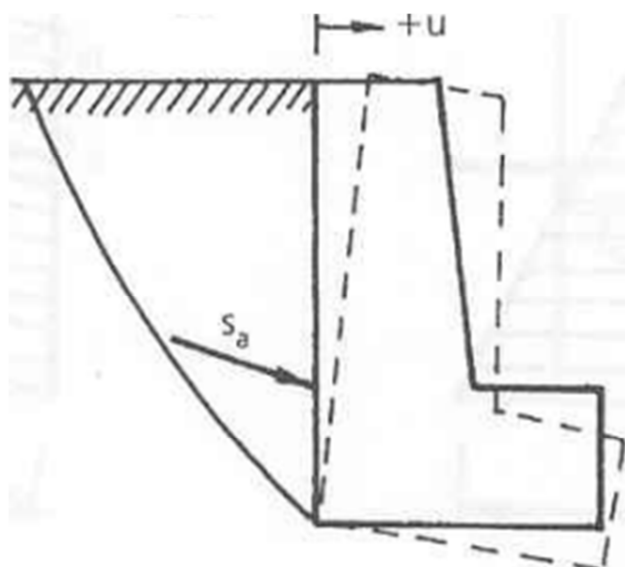
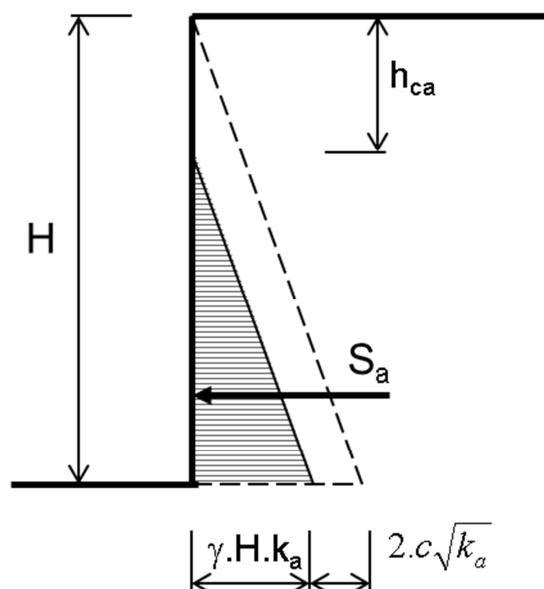
$$S_a = \frac{1}{2} \cdot \sigma_a \cdot (H - h_{ca})$$

$$S_a = \frac{1}{2} (\gamma \cdot H \cdot k_a - 2c\sqrt{k_a}) \cdot (H - h_{ca})$$

Ohybový moment M_a působící v patě konstrukce:

$$M_a = S_a \cdot \frac{(H - h_{ca})}{3} = \frac{1}{2} (\gamma \cdot H \cdot k_a - 2c\sqrt{k_a}) \cdot (H - h_{ca}) \cdot \frac{(H - h_{ca})}{3}$$

$$M_a = \frac{1}{6} (\gamma \cdot H \cdot k_a - 2c\sqrt{k_a}) \cdot (H - h_{ca})^2$$

Pasivní zemní odpor pro nesoudržné zeminy

Součinitel pasivního zemního odporu k_p :

$$k_p = \tan^2 \left(45 + \frac{\varphi}{2} \right)$$

Pasivní zemní odpor σ_p :

$$\sigma_p = \gamma \cdot H \cdot k_p$$

Výslednice pasivního zemního odporu S_p :

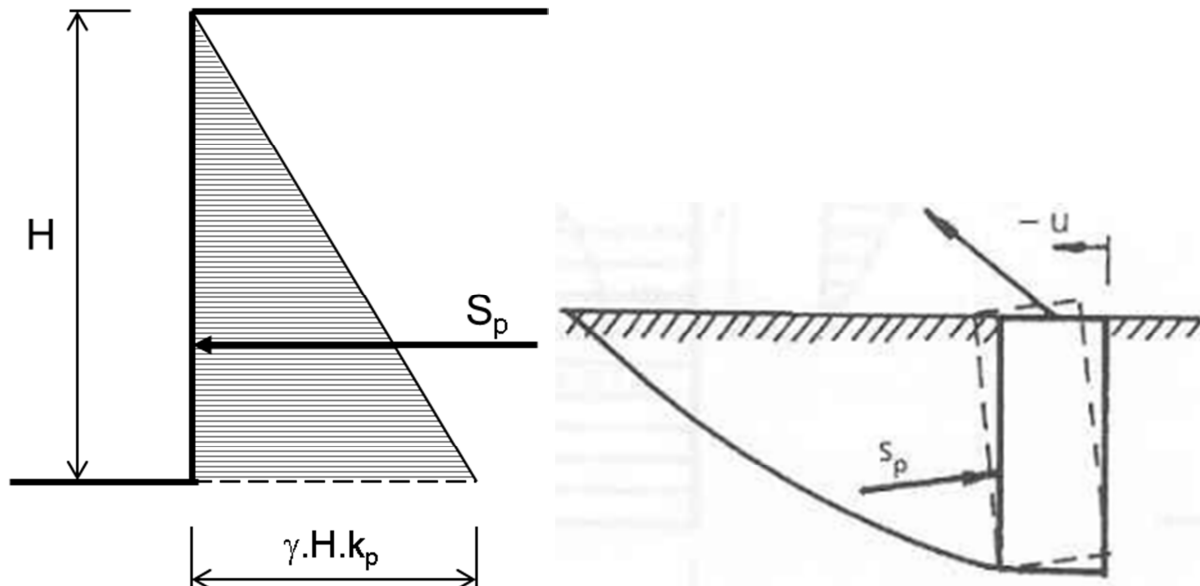
$$S_p = \frac{1}{2} \cdot H \cdot \sigma_p$$

$$S_p = \frac{1}{2} \cdot H \cdot \gamma \cdot H \cdot k_p$$

$$S_p = \frac{1}{2} \cdot \gamma \cdot H^2 \cdot k_p$$

Ohybový moment M_p působící v patě konstrukce:

$$M_p = S_p \cdot \frac{H}{3} = \frac{1}{2} \cdot \gamma \cdot H^2 \cdot k_p \cdot \frac{H}{3} = \frac{1}{6} \cdot \gamma \cdot H^3 \cdot k_p$$

Pasivní zemní odpor pro soudržné zeminy

Součinitel pasivního zemního odporu k_p :

$$k_p = \operatorname{tg}^2 \left(45 + \frac{\varphi}{2} \right)$$

Pasivní zemní odpor σ_p :

$$\sigma_p = \gamma \cdot H \cdot k_p + 2c \sqrt{k_p}$$

Výslednice pasivního zemního odporu S_p :

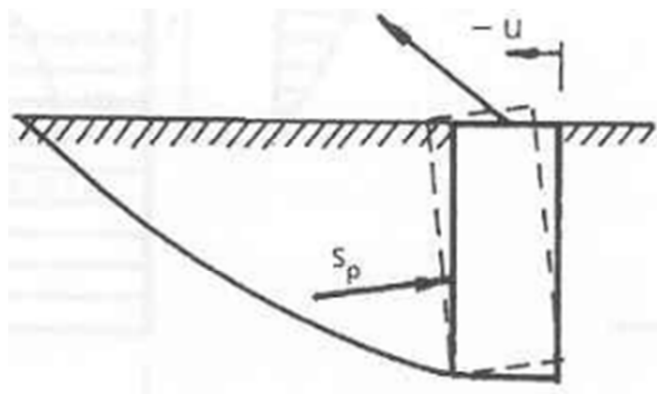
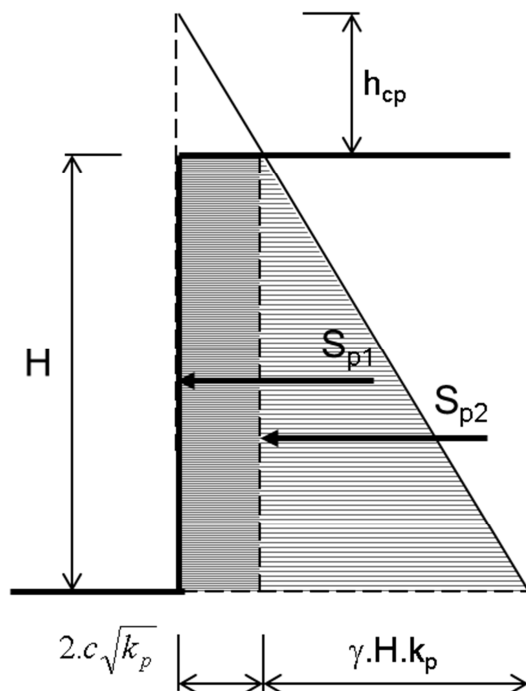
$$S_p = S_{p1} + S_{p2}$$

$$S_p = \frac{1}{2} \cdot H \cdot \sigma_{p1} + H \cdot \sigma_{p2}$$

$$S_p = \frac{1}{2} \cdot \gamma \cdot H^2 \cdot k_p + H \cdot 2c \sqrt{k_p}$$

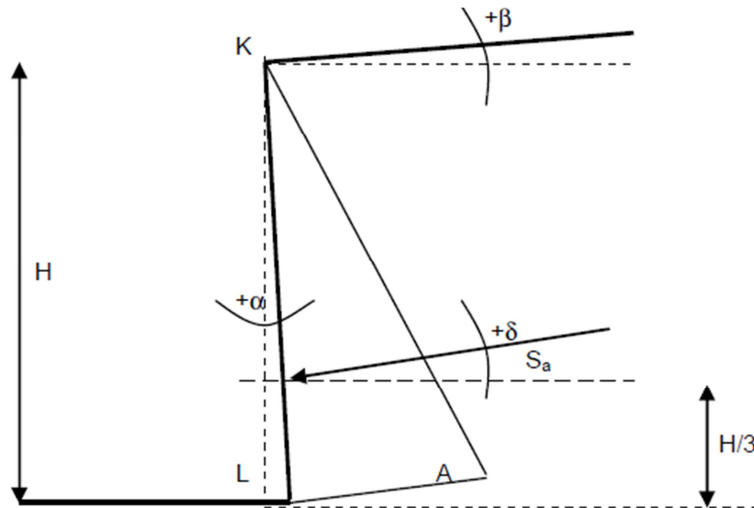
Ohybový moment M_p působící v patě konstrukce:

$$M_p = M_{p1} + M_{p2} = S_{p1} \cdot \frac{H}{3} + S_{p2} \cdot \frac{H}{2} = \frac{1}{6} \cdot \gamma \cdot H^3 \cdot k_p + H^2 \cdot c \sqrt{k_p}$$

Zemní tlaky - odchýlení od svislice

Pro zohlednění šikmosti stěny výkopu α , povrchu terénu β , případně výslednice δ je nutné změnit přístup k výpočtu k_a a k_p . Označení a orientace os jednotlivých úhlů jsou zobrazeny na Obr. 6

Obr.6 - Označení a orientace jednotlivých úhlů šikmosti

Součinitel aktivního zemního tlaku k_a :

$$k_a = \frac{\cos^2(\varphi - \alpha)}{\cos^2 \alpha \cdot \cos(\alpha + \delta) \left[1 + \sqrt{\frac{\sin(\varphi + \delta) \sin(\varphi - \beta)}{\cos(\alpha + \delta) \cos(\alpha - \beta)}} \right]^2}$$

Součinitel pasivního zemního odporu k_p :

$$k_p = \frac{\cos^2(\varphi + \alpha)}{\cos^2 \alpha \cdot \cos(\alpha + \delta) \left[1 - \sqrt{\frac{\sin(\varphi - \delta) \sin(\varphi + \beta)}{\cos(\alpha + \delta) \cos(\alpha - \beta)}} \right]^2}$$